

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 652

מסכת בכורות ו' - י"ב

בס"ד, כ"ג חשון תשע"ב

השבוע בגליון

- פרופולים - דונג - אבקת פרחים - מזון מלכות, האם ומדוע הם מותרים באכילה
- הגילוי המדהים שלאחר שחיטת כבש הפדיון...

חלב בהמה טהורה

- "יוצא מן הטמא" - גבולות וסייגים
- מדוע רגלי הדבורים אינן "יוצא מן הטמא"?
- היסוד הגדול בדין "יוצא"

דבר העורך

בזכות המצווה

זה לא מכבר עסקו לומדי הדף היומי בהלכות העוסקות בנטילת ידיים. לפנינו מכתב מעניין ביותר הנושא בחובו סיפור מרתק, על אודות מצוות נטילת ידיים.

המעשה הזה סופר על ידי הגאון רבי י. ש. אונגר זצ"ל, רבה של קהילת חוג חתם סופר בבני ברק, ששמעו מדודו הרב ראובן ברגר ז"ל, תלמידו של הצדיק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, אשר רכש בדמים מרובים את כרכי התלמוד הבבלי של רבי בעריש, מחותנו של בעל הפני יהושע. הגאון רבי בעריש, לא רשם את הגהותיו בשולי הגמרא, מלבד פעם אחת שבה הוא התקשה בביאור דברי בעלי התוספות והוא רשם ביאור בדבריהם שכותרתו: "שמעתי מן ההרוג", ולאחר מכן הוא רשם עלי גליון את הסיפור הבא, העומד מאחורי ההרוג שביאר לו את דברי התוספות.

המעשה אירע לפני כשלוש מאות שנים, באחת מעיירות פולין, בה כיהן ברבנות גאון בשם רבי בעריש, מחותנו של בעל פני יהושע. קצב בעל עבירה התגורר באותה עיירה. לבו גס בתורה, במצוותיה ובאיסוריה, אך למרבה הפלא, הוא הקפיד על מצווה אחת, שעליה החליט כי לעולם לא יתפטר. מצווה זו היתה מצוות נטילת ידיים.

בערב חג השבועות הקצב עמד הכן לחלק בהמה שנשחטה זה עתה לנתיחה, לאחר שתוכשר על ידי הרב והבודקים, אך למרבה אכזבתו, הבהמה

דף ו/ב לאסור חלב

"יוצא מן הטמא" - גבולות וסייגים

במאמר הבא נתמקד בכלל תלמודי יסודי, אשר הסוגיות בדפים אלו, מהוות לו עוגן עיקרי: "היוצא מן הטמא - טמא, היוצא מן הטהור - טהור". לאמר, תוצרתו של בעל חיים טמא, טמאה ואסורה למאכל, ותוצרתו של בעל חיים טהור, טהורה ומותרת למאכל. לפיכך, ביצת עוף טמא אסורה באכילה, אף על פי שהביצה אינה עוף, והתורה אסרה על אכילת העוף בלבד. כמו כן, חלב של בהמה טמאה אסור באכילה, אף על פי שאין כל ספק כי החלב אינו חלק מגוף הבהמה, שכן, היוצא מן הטמא - טמא. לאחר שהתוודענו לכלל חשוב זה, נעניק לו את צביונו הייחודי, תוך כדי התבוננות במקרים אחרים.

אכילת רגלי הדבורים: ראשונים רבים (תוספות עבודה זרה ס/ט א"ד "ההוא" ועוד) מתקשים להבין, כיצד מותר לאכול דבש דבורים. שכן, בתוך הדבש מעורבים חלקים מרגליהן של הדבורים שהיו במגע עם הדבש באחד משלבי הכנתו. בעבר ייחדנו מאמר [עבודה זרה דף ס/ט א, מאמר: "הדבש - חומר משמר וכחומר מעכל כאחת"]. לתשובותיהם של הראשונים ולהבנת דבריהם. רוב הראשונים סוברים, כי הדבש ניחן בתכונה ייחודית, שכל הנבלע בתוכו מתעכל והופך לדבש! [בתנאי שאינו שלם] ולפיכך, מותר לאכול את הדבש שנפלו לתוכו חלקי רגלים של דבורים, שהרי הן הפכו לדבש.

מדוע רגלי הדבורים אינן "יוצא מן הטמא"? לכאורה, בזה הרגע הונחו לפנינו שתי הלכות הסותרות זו את זו בעליל. שהנה, חלב זך שנחלב מבהמה טמאה, אסור באכילה משום "יוצא מן הטמא". במה, איפוא, טובות ממנו רגלי הדבורים שהפכו לדבש. כלום אינן "יוצאות מן הטמא"? כלומר, לכאורה, אין בעובדה שהדבש מעכל את רגלי הדבורים כדי להתיר את אכילתן, משום שהדבש שנוצר, אינו אלא יוצא מן הטמא, ועליו להיות אסור.

היסוד הגדול בדין "יוצא": מכח הסתירה המהותית שבין שתי ההלכות, הניחו רבותינו האחרונים זצ"ל (עיין שו"ת "זכר יצחק" חלק ב' סימן מ"ו אות ב', שו"ת "חלקת יואב" יו"ד סימן ז', "קהילות יעקב" בכורות סימן ה'), כי לפנינו הגדרה חשובה המעניקה צביון מיוחד לכלל "היוצא מן הטמא טמא". נתחיל מרגלי הדבורים. התורה אסרה עלינו לשתות דם בהמה. אם מסיבה כל שהיא, הדם

צעילוי נשמת

הר"ר **אפרים סגל** ז"ל
ב"ר יצחק מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ז מרחשון תשל"ג
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידו עו"ד
הר"ר **מנחם סגל** שיחי - תל אביב

צעילוי נשמת

מרת **דבורה בוטנויזר** ע"ה
ב"ר יששכר אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט בחשון תש"ן
ומרת **עליזה פלס** ע"ה
ב"ר שמחה (סאלי) ז"ל נלב"ע כ"ו בחשון תשל"ג
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידינו עו"ד
הר"ר **עזר פלס** ומשפ' שיחי - בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה פרידר** ז"ל
ב"ר ישראל צבי ז"ל
נלב"ע כ"ה בחשון תש"ס
תנצב"ה
הונצח ע"י בני ידידו ר' יהודה פרידר הי"ו - ר"ג
ור' **ישראל פרידר** הי"ו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הר"ר **אריה אבן ארי** ז"ל ב"ר דניאל ז"ל
במלאת חמש שנים לפטירתו נלב"ע כ"ח בחשון תשס"ז **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחי

נר ה'
נשמת
אדם

הפך למים, הוא מותר באכילה, שכן, התורה אסרה על שתיית דם, והחומר שלפנינו כבר אינו דם. כמו כן, התורה אסרה על אכילת דבורה, ומשזו הפכה לדבש, היא כבר אינה דבורה, החפץ שנאסר פרח ואיננו, ולפנינו מהות חדשה. ברם, היוצא מן הטמא, אף על פי שהוא שונה בתכלית מן הטמא שממנו יצא, החלב הרי אינו דומה במאומה לבהמה, בכל זאת הוא אסור באכילה. שכן, סיבת איסורו אינה נעוצה במהותו, הוא אינו אסור משום שהוא 'בהמה טמאה', אלא משום שהוא 'יוצא'. מוצאו, הוא סיבת איסורו. מעתה, לעולם היוצא מן הטמא אסור, שכן בלתי אפשרי לשנות את העבר, והיוצא מן הטמא אסור משום שהוא "יוצא", כזה היה וכזה יישאר לעולם. אולם, הדבורה אשר סיבת איסור אכילתה היא משום שהיא 'דבורה', אסורה כל עוד היא דבורה, ומרגע שהיא חדלה מהיות דבורה, איסורה פורש כנפיים.

חלב בהמה טהורה: האם אכן, כל חפץ אסור שמהותו השתנתה מותר באכילה? הלמאי מבואר בגמרא (ו/ב), כי אלמלא התורה היתה מתירה את שתיית חלבה של בהמה טהורה, היה זה אסור באכילה, משום שמקור החלב הוא בדמה של הבהמה האסור באכילה. הרי הדם הפך לחלב, מהותו השתנתה, מדוע, איפוא, יש צורך בפסוק מיוחד כדי להתיר את שתיית החלב?

גם על שאלה זו האחרונים נתנו את דעתם, והם מבארים, כי כל שינוי אשר הוא חלק מתהליך טבעי של החפץ המדובר, ומונח בסוד יצירתו, אינו נחשב שינוי אשר בסיועו החפץ חומק מן האיסור. לפיכך, מאחר שהתורה אסרה לאכול דם, ודם זה מטבעו הופך לחלב בגוף הבהמה, הרי שהדם ההופך לחלב נכלל באיסור המקורי של התורה, ואין כל עילה להניח כי האיסור אינו חל על החלב. ברם, אם השינוי אינו חלק מתהליך טבעי של החפץ, וכגון, רגלי הדבורים המתעכלות בתוך הדבש והופכות לדבש, אלו, השתנו באופן מהותי, פסקו מהיות רגלי דבורה והפכו לדבש (עיין "קהילות יעקב" שם).

דף ז/ב דבש דבורים מותר

פרופוליס - דונג - אבקת פרחים - מזון מלכות, האם ומדוע הם מותרים באכילה

זעיר מחכמתם המופלגת של חכמינו זכרונם לברכה, נחשף לפנינו בגמרא העוסקת בהיתר אכילת דבש דבורים. אף על פי ש"היוצא מן הטמא - טמא, והיוצא מן הטהור - טהור", לימדונו חכמינו, שהדבש היוצא מן הדבורה, שהיא שרץ טמא - טהור, "מפני שמכניסות אותו לגופן, ואין ממצות אותו מגופן". הרמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק ג' הלכה ג') מגדיר זאת באופן הבא: "דבש דבורים ודבש צרעים מותר, מפני שאינו מתמצית גופן אלא כונסות אותו מן העשבים בתוך פיהן ומקיאות אותו בכורת כדי שימצאו אותו לאכול ממנו". חוקרים בני זמנינו מצאו, כי הדבש נאגר בזפק, שבקצהו הפנימי מצוי שסתום המונע מן הדבש לעבור אל הקיבה, ופירוק החומר והפיכתו לדבש, מתבצע בתהליך טבעי על ידי התרכובת של החומרים שנאספו על ידי הדבורה, ללא שותפות פעילה בעלת משמעות של חומרים מתוך גופה.

מלבד הדבש, הדבורים מפיקות מוצרים חשובים נוספים, ביניהם, פרופוליס, שעוה - דונג, אבקת פרחים ומזון מלכות.

שעוה: חומר השעווה מיוצר בגופה של הדבורה באמצעות אכילת דבש - כדי לייצר עשרה גרם שעווה, עליה לאכול מאה גרם דבש - ולאחר מכן היא מפרישה את השעווה הנוזלית דרך בלוטות מיוחדות, היא לועסת אותה וצרה אותה לחלת דבש. השאלה שיש לדון בה היא, אם השעווה מותרת באכילה. ובכן, במשנה (עבודה זרה פרק ב' משנה ז') נאמר: "אלו מותרין באכילה... והדבש והדבדניות". הרמב"ם (בפירוש המשניות שם) מפרש, כי הדבדניות הן חלות הדבש. הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נימק היתר זה בכך, שהשעווה עצמה חסרת טעם ואינה מוגדרת כאוכל, ולפיכך, היא גופה אינה אסורה, ואילו מציצתה לצורך אכילת הדבש שבה אינה אלא כמציצת אבן שנמשחה בסוכר ("בדיקת המזון כהלכה" עמוד 149). הרה"ג ר' משה ווייא שליט"א, מוסיף מספר נימוקים וראיות מעניינות להיתר אכילת השעווה, ביניהם פסקו של הטור (או"ח סימן תל"ג), שאפשר לבדוק את החמץ בנר שעווה אך לא בנר חלב משום שהוא עלול לטפטף על הכלים ולהטריפם. הרי לנו, שהשעווה מותרת ואינה מטריפה.

הפרופוליס: 'פרופוליס' היא מילה לטינית שפירושה - לפני העיר. פרופוליס הוא חומר אנטיביוטי הנאסף על ידי הדבורה משרף עצים ומעטיפות של ניצני פרחים. הדבורה מלקטת את החומר, מערבת אותו עם דונג, ובתוצר המוגמר היא משתמשת לריפוד קירות הכוורת. חומר זה גם מונע מחלות וריקבון בכוורת, והוא שימש את המצרים הקדמונים לחניטת גופות מלכיהם. גם כיום, הפרופוליס נפוץ לשימוש רפואי במקומות שונים, ומבחינה הלכתית אין כל מניעה לאכול, משום שהוא אינו עובר בגוף הדבורה כלל.

התגלתה כטריפה, ואי אפשר היה לאכול את בשרה. לבסוף, בהסכמתו של הרב, הקצב נסע בלוויית משגיח הכשרות אל כפר שהיה ממוקם במרחק מה מעיירתם, כדי להשיג בשר כשר לחג השבועות עבור בני העיירה.

יצאו השניים אל הדרך בעגלה. השעות נקפו ורעבונו של הקצב החל גובר. הוא ביקש אחר מים ליטול את ידיו כדי להשיב את רעבונו בכריך הגון שנטל עמו לדרך, אך מים - אין. בהתאם למנהגו, הוא התאפק ולא נגס בכריך. כעבור זמן מה, הוא לא עמד ברעב, והחליט כי ינטה מן הדרך אל תוך היער, שם מצויים מקווי מים שבהם יוכל ליטול את ידיו.

קצה החמה האדומה, נראה מעל קצות צמרות העצים המיוחדים, בשעה שמשגיח הכשרות התחנן בפני הקצב לבל יסכן את נפשו בכניסה אל היער שורץ השודדים. הללו היו ידועים באכזריותם ובמזגם הסוער, ובכלל, טען המשגיח בלהט, עוד שעה קלה נגיע אל מחוז חפצנו ותשביע את רעבונוך, לאחר נטילת ידיים מהודרת. אך הקצב לא שת לדבריו. משגיח הכשרות המתין בשולי הדרך, בשעה שהקצב פסע אל תוך היער. השמש נעלמה זה מכבר, וקול פסיעותיו של הקצב נמוג במהרה ברעש ציוצי הציפורים שהתארגנו לשינה על ענפי העצים, והחרישו את המקום בקולות חדים.

לפתע, נשמעה צעקה מקפיאת דם. צווחה קצרה, בטון גבוה, שנקטעה באחת. הציפורים המשיכו בציציהן. הקצב לא שב מן היער. משגיח הכשרות, נטל את השוט, הכה בכל מקום שזכר שיש להכות בו על הסוס כדי שיניע את העגלה, והמשיך לבדו אל הכפר שאליו עתידים היו הוא והקצב להגיע. הלילה כבר ירד על הכפר, שרוב תושביו כבר נמו על יצועם, עצמותיהם לאות מן היום שעבר, אוגרים מנוחה לקראת ליל שבועות הבא עליהם לטובה. חרמש זעיר תלה מעל ראשי האנשים הנדהמים שעוד נותרו ערים, בשעה שהתודעו לגורלו הנורא של הקצב שחלק מהם הכירו באופן אישי. עם שחר, התארגנה חבורה גדולה מבני העיירה, פנו היערה וחיפשו את הקצב במשך שעות ארוכות. לאחר חיפוש מייגע, נמצאה גופתו של הקצב ההרוג.

הם נטלוהו לכפרם, הביאוהו לקבר ישראל, ובשעה שחזרו מבית העלמין, כבר התקינו ילדי חמד ענפים עמוסי ירק על קירות הבתים, ועל שער בית הכנסת. יהודים זקנים יצאו את בית המרחץ, נאנחים בהנאה, זאטוטים אצו הלך ושוב להביא ולהולך מנות מזון מהכא להתם ומהתם להכא, ומשגיח הכשרות הבין, כי לא זו בלבד שהקצב מת, ובני עיירתו לא יאכלו בשר בחג השבועות, אלא שהוא לא יזכה לחוג את החג עם בני משפחתו.

באותו ליל שבועות, עמד רבי בעריש ועסק בתורה. השעות נקפו וחלפו, והוא עדיין התקשה בהבנת דברי התוספות. לפתע, הוא הבחין כי הקצב עומד לפניו. הרב לא ידע כלל שהקצב נרצח והובא לקבורה בכפר אחר, שהרי משגיח הכשרות גם הוא לא שב לספר את שאירע. כאשר הרב הבחין בקצב, שאלו לרצונו, והלה השיב, כי שאלה בפיו. הרב הכיר היטב את הקצב, ואת מזגו הרע, וביקש ממנו לסור הימנו ואנא לא יפריענו ללמוד.

כבוד הרב, הפתיע הקצב את רבה של העיירה, אני נשלחתי אליך מבית דין של מעלה. הרב לא האמין לדבריו, אך לאחר שהקצב התעקש, אמר לו הרב, בזאת תבחן, אני מתקשה בהבנת דברי התוספות,

חזור אל המקום שממנו אתה טוען כי הגעת אלי, ושאלם לפירוש דברי התוספות, לאחר מכן שוב אלי.

להפתעתו המרובה של הרב, הקצב חזר אליו כעבור רגע קט ובפיו פירוש נפלא להבנת התוספות. או אז, הקצב הציג את שאלתו לפני רבו. משהגיע לשמים, ביקשו לדונו כיהודי שמסר את נפשו על קידוש ה', שהרי נהרג בגלל שביקש לקיים מצווה. מאידך, המקטרגים טענו, כי הוא סיכן את נפשו לשוא, והיה עליו להמנע מאכילה. כאשר רבו הצדדים, הוחלט כי ירד אל רבי בעריש, שיכריע בנידון. רבי בעריש הכריע, כי היה בכך משום קידוש ה', ולקצב היתה המנוחה. **כל זאת, רשם רבי בעריש עלי גליון הש"ס שלו.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. mendelson@meorot.co.il 03-570-67-93 דוא"ל: o.p.

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ו' ב כיון שהגיע לאת ה' אלוֹקֵיךָ תִירָא פִירֵשׁ **שמעון החזן**

פעם הוצע לקהילת קמפנא חזן בשם שמעון, אשר לא היה ירא שמים, בלשון המעטה. **הציבור** חשק בו מאד, עקב קולו הערב, ורבה של העיר, בעל "מעון הברכות", ביקש להמלך בידיו הטוב, רבי יוסף הצדיק, רבה של פוזנא וחתנו של ה"נודע ביהודה", והוא שיגר אליו מכתב לאמר: "שמעון זה דורש כל את ואת שבתורה, את החזיר ואת הטרפיה ואת הנבלה, כיון שהגיע לאת ה' אלוֹקֵיךָ פִירֵשׁ..." (האוצר היהודי, 25).

אבקת פרחים: אבקת הפרחים נצמדת לרגלי הדבורה, ומשמשת כמזון לחולים המצויים בכורות. מחירה יקר, מפני שהיא ידועה כמסייעת לעיכול. גם היא אינה עוברת בגוף הדבורה, ואין מניעה הלכתית לאכלה.

מזון מלכות: הבעיה, ב"הא" הידועה, של מוצרים המופקים מן הדבורים, הוא מזון מלכות. בתקופה בה הזחל שווה בתא הדונג, הוא ניזון מנוזל לבן וסמך, מר כלענה, המופרש מבלוטה בראשה של הדבורה [כל הזחלים ניזונים ממנו, אך הדבורים המיועדות להיות מלכות, מוטלות בתאים גדולים יותר, וכך יש מקום להפריש לתוכם נוזל בכמות רבה יותר. מכאן שמם 'מזון מלכות']. מזון המלכות אינו נאכל כמות שהוא, מחמת מרירותו, אלא הוא משווק בתערובת עם דבש [3%] ונמכר במחיר מפולפל. המומחים מציינים, כי תכונותיו מופלאות ביותר לרפואת האדם ולחיזוקו.

הדבורים מפיקות את מזון המלכות על ידי אכילת דבש ואבקת פרחים. תרכובת זו שונה מן הדבש, בכך שהיא מופקת בתוך גופה של הדבורה, על ידי חומרים שונים המופרשים מגופה ומסייעים להכנת המזון. לכאורה, הוא אסור באכילה, שהרי "היוצא מן הטמא - טמא".

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל התכתב ארוכות בנידון עם הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (עיין שו"ת "מנחת שלמה" חלק ב' סימן ס"ד, שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"א סימן נ"ט, חלק י"ב סימן נ"ד), ובין הנימוקים להקל שהובאו בפני הגרש"ז נטען, כי מומחים חקרו ומצאו, ששלבי הכנת מזון המלכות זהים לחלוטין לשלבי הכנת הדבש, ואם חז"ל התירו את הדבש, יש להתיר גם את מזון המלכות. הגרש"ז השיב, כי גם את הדבש לא היינו מתירים אלמלא חז"ל היו מורים כן מפורשות, ובפרט שמזון המלכות אינו בעל מאפיינים זהים לאלו של הדבש. הנימוק היחיד להיתר שעליו ניתן לדון, מציין רבי שלמה זלמן, הוא העובדה שטעמו של מזון המלכות מר וממילא נחשב כאינו ראוי לאכילה, שאין איסור באכילתו. ברם, הוא מביא דוגמאות שונות של חומרים בעלי מרירות וטעם דוחה, הנחשבים כמאכלים, ולפיכך, הוא כותב: "איני אומר בזה לא איסור ולא היתר".

לגבי חולה, הזקוק למזון המלכות לצורכי רפואה הוא כותב, כי אין מניעה לאכלו, תוך שהוא סומך את הכרעתו על מספר נימוקים. בספר הכשרות (להרב י. פוקס שליט"א, כ"א סעיף מ"ח עיי"ש במקורות) מסייג היתר זה, בתנאי שמזון המלכות בטל בשישים בדבש רגיל, היינו: הרוכש 100 גרם דבש מעורב במזון מלכות, יקפיד שכמות מזון המלכות לא תעלה על 1.666 גרם. כמו כן, מומלץ לבלוע את מזון המלכות בכמוסה, בלא מגע הפה, החיך, הלשון והגרונן [אולם, עיין "מנחת שלמה" שם, שנראה כי מתיר בכל גווניו]. (ועיין מש"כ הגר"ח גריינמן שליט"א בחו"ב בכורות, סימן ב' אות ז).

דף יב/א אין פודין ... ולא בטרפיה

הגילוי המדהים שלאחר שחיטת כבש הפדיון...

בימינו מעטות הן ההזדמנויות הנקרות לבן היישוב לחזות בקיום מצוות פטר חמור, ובודדים בלבד זכו לקיים מצווה זו בעצמם. הגאון רבי יעקב הלל שליט"א, ראש ישיבת אהבת שלום שבירושלים, ביקש לקיים מצווה זו לפני כשלושים שנה, ואיש לא פילל את מספר המצוות הרבות של... לימוד תורה שיתגלגלו בגין אותו פדיון, שהכל דנו בו, אם היה מעולם, או שמא כלל לא היה. מעשה שהיה כך היה, כפי שהוא נפרש באריכות בספר "ילקוט פטר חמור" בהוצאת ישיבת "אהבת שלום", שיצא לאור לאחר המאורע.

מעמד פדיון פטר החמור נערך בנוכחות קהל רב, לאחר ששלשה נסיונות קודמים לקיום המצווה כשלו. אתון צעירה שנרכשה והופקדה בידי משפחה שומרת מצוות המתגוררת במושב, התפגרה באמצע עיבורה. האתון השנייה נותרה בחיים, אך היא בלבד. האתון השלישית המליטה אתון. האתון הרביעית זכתה להגשים את הציפיות הרבות, בהמליטה עייר זכר, בכור, פטר רחם, שיש לפדותו.

תורתנו הקדושה מצווה לפדות את החמור בשה, ואת השה לתת לכהן. אם אין פודים את החמור, יש לערוף את ראשו. כך ציווה הקב"ה. לפיכך, מיד לאחר המלטת העייר, אורגן מעמד פדיון פטר החמור, בהשתתפות יהודים רבים, אשר נוכחו בעת מסירת השה לידי האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, שכהן היה. הקהל התפזר לביתו אפוף רשמי קודש, והרב הלל רכש את הכבש בחזרה מידי האדמו"ר, כדי לשחוט אותו ולזכות לקיים בו מצוות מתנות כהונה.

למחרת היום, הכבש נשחט והתגלה כטרפה!

שוד ושבר. במשנה נאמר במפורש: "אין פודין לא בעגל... ולא בטרפה".

האמנם?

נתחיל מן הקל אל הכבד.

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג צבי לובין שליט"א

ביהכ"נ ישועות דוד - רמת בית שמש
לרגל הולדת הבת

הרה"ג חיים צבי מאיר שליט"א

ביהכ"נ הספרדי-הקהילה התורנית - ירוחם
לרגל הכנס בנו בעול תורה ומצוות

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

ר' **משה יהודה ברלינר** ז"ל

ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ"ז בחשון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

בגמרא למדים, כי כאשר מוטל על אדם לפדות פטר חמור, הוא רשאי לפדותו בשני אופנים, בדמיו או בשה. בדמיו, היינו: לתת לכהן כסף השווה לשווייו של החמור. כמו כן, אפשר לפדות את החמור בשה, אפילו אם ערכו פחות מערך החמור. פדיון זה הוא של בעל חיים מול בעל חיים, לא של ערך מול ערך. על כך אומרת המשנה, כי אין פודים בשה טרפה. המבקש לפדות חמור בשה, שאינו כערכו של החמור, יפדהו בשה שאינו טרפה. ברם, אם השה שווה כערכו של החמור, אין כל מניעה להשתמש בשה הטרפה ככסף, כחפץ בעל ערך, ולפדות את החמור באמצעות ערכו. מעתה, מאחר שבמקרה הנדון, ערכו של הכבש עלה על ערכו של העייר הצעיר, לכאורה, אין כל מקום להתלבטויות הרבות שהתעוררו בעקבות המעשה.

ברם, היו שהעירו, כי מאחר שפודה החמור התכוון לבצע את הפדיון בשה עצמו, ולא באמצעות ערכו, כתשלום, ממילא לא עלה מאומה בידיו. שכן, הואיל ואפשר לקיים את המצוה בשני אופנים, על הפודה לכוון באיזה אופן הוא מבקש לקיים את המצוה, וממילא, במקרה דנן, פדיון פטר החמור באמצעות השה לא צלח, שנמצא טרפה, ואילו לפדיון פטר החמור באמצעות ערכו של השה, לא נתכוון מעולם.

מכאן, רבו הסברות והדעות. רוב תלמידי החכמים טענו, כי מה בכך שלא התכוון לפדות בערכו של השה, די בכך שבפועל השה שהכהן קיבל שווה בערכו לערך החמור. מה לי אם נתכוון הפודה לפדות באופן זה או אחר, עיקר השה שהגיע ליד הכהן ביצע את המוטל עליו. מאידך גיסא היו שטענו, כי לא עלה לו הפדיון כיאה וכיאות.

היו מתלמידי החכמים שטענו, כי יש לבדוק מחמת איזה דין טרפה נקבע שהכבש אינו ראוי לאכילה. יש מדיני הטרפה שהם וודאים, ויש שנקבעו מחמת חששות וספקות שונים. אם בכבש זה התגלתה סירכה שנקבעה כטרפה מכח הספק, אזי, גם אם יש לבצע פדיון נוסף, את הכבש השני אין צריך לתת לכהן, שהרי המוציא מחבירו עליו הראיה - שהכהן יוכיח שהפדיון הראשון לא עלה כראוי [תהליך הפדיון מתבצע באופן הבא. בעל החמור נוטל שם ומעביר אותו לבעלותו של שבת הכהונה, ובכך החמור נפדה. לאחר מכן עליו להעביר את השה לכהן].

טענה נוספת שהושמעה היא, כי גם אם הכבש טרפה וודאי, אין כל וודאות שכוונת המשנה שפדיון הבן בכבש שהתגלה כטרפה, לא עלה כיאות. כלומר, כאשר כבש ששימש לפדיון נשחט והתגלה כטרפה, יתכן שבשעת הפדייה לא היה טרפה, ואדרבה, חזקה שלא היה טרפה, אלא היה בריא כרוב הכבשים. ואילו המשנה הקובעת כי אין לבצע פדיון פטר חמור בכבש טרפה, מכוונת את דבריה לכבש אשר בעודו בחיים ידוע לנו כי הוא טרפה, שאזי, אכן הפדיון אינו חל [כפי שאכן כתבו רש"י ושא"ר]. מכל מקום, על אף הכל ולמרות הכל, לרווחא דמילתא, נעשה פדיון נוסף על ידי הענקת מאה דולרים לאדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, כשווייו של העייר הצעיר שעמד במרכז של הסערה ההלכתית. האם בכך הסתיים הדיון ההלכתי? הוא רק החל. תלמידי חכמים החלו לדון, אם אפשר לבצע פדיון בשטרות כסף בני ימינו... אך לכך ראוי לייחד מאמר נפרד.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת בכורות • דף • שבת קדש כ"ב במרחשוון

שירת חמורי הזהב

אמר רבי חנינא: שאלתי את רבי אליעזר בבית המדרש הגדול: מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים? כלומר, מדוע התורה צוה מצות פטר חמור רק על בכורות החמורים ולא על בכורות הסוסים והגמלים למשל?
אמר לי: גזרת הכתוב היא!
ועוד אמר לי: החמורים סיעו לבני ישראל בשעת יציאתם ממצרים, כי מפני גזרת הקב"ה שבני ישראל יצאו ברכוש גדול ממצרים, יצא כל יהודי ממצרים עם תשעים חמורים חזקים טעונים כסף וזהב ממצרים!
אפשר רק לתאר את השירה הענקית של מליוני אנשים, שכל אחד מהם מנהיג תשעים חמורים טעונים בכסף ובזהב!

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חנם

עכשיו חדש!
מסכת
בכורות
ערכיך תמורה
עם הלכות פדיון הבן,
ברית מילה, ראש חודש

לית מאן דפלגי!

מגיד שיעורי הדף היומי והלומדים ממליצים פה אחד!
הגמרא בהוצאת מאורות הדף היומי עם מאורות ההלכה כתקנת מרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א
הוצאה חדשה ומאירת עיניים המעניקה טעם חדש בלימוד!

לפרטים והזמנות:
1-700-500-151

